

Tisková zpráva

Postoje obyvatel České republiky k novele zákona o českém školství, platbám za vysoké školy a státním maturitám – září 2017

- ⊙ Opatření schválená novelou zákona o českém školství týkající se předškolní výchovy se těší široké podpoře veřejnosti.
- ⊙ Dvě třetiny dotázaných jsou proti maturitě z matematiky a inkluzi dětí se speciálními potřebami do běžných základních škol, pro společnou maturitu je necelá polovina (a zhruba stejný podíl dotázaných je proti), zastánců centrálního hodnocení maturit jsou dvě pětiny.
- ⊙ Postoj obyvatel České republiky k placení školného na veřejných vysokých školách je dlouhodobě negativní a v čase téměř neměnný.
- ⊙ Podíl lidí s kladným názorem na státní maturitu třetím rokem mírně převažuje nad podílem lidí s názorem záporným s tím, že se rok od roku snižuje podíl nerozhodných odpovědí.

Zpracoval:

Milan Tuček

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Tel.: 210 310 586

V zářijovém šetření CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., položilo baterii otázek¹ zkoumající po roční zkušenosti postoje občanů České republiky k opatřením zavedeným loňskou novelou zákona o českém školství. Podobná baterie byla položena v minulém roce, kdy se jednalo o právě zaváděná opatření. Oproti minulému roku byla baterie rozšířena o položky zjišťující názor na inkluzi dětí se speciálními potřebami do běžných škol a názor na povinný poslední roční předškolní výchovy. Už poněkolikáté se výzkum dotazoval na názory občanů na státní maturity a placení školného na veřejných vysokých školách.

Podíl souhlasných odpovědí nad nesouhlasnými odpověďmi převažoval u většiny zkoumaných opatření zavedených novelou zákona o českém školství. 69 % respondentů je pro to, aby byl povinný poslední rok předškolního vzdělávání, 66 % respondentů je pro garantované místo v mateřských školkách pro každé dítě starší dvou let, 62 % dotázaných si myslí, že místo v mateřských školkách by mělo být poskytováno bezplatně. Zákaz propouštění učitelů na léto schvaluje 56 % populace. Jednotné přijímací testy na maturitní obory pak mají podporu u 55 % dotázaných.

Zhruba půl na půl (46 % pro ku 44 % proti) se dělí názor na možnost domácího vzdělávání na úrovni základní školy. Podíl negativních odpovědí je vyšší u položky centrální hodnocení maturit (48 % proti ku 38 % pro). Výrazněji podíl negativních odpovědí převážil u otázky na inkluzi dětí se speciálními potřebami do běžných škol (60 % je proti) a u otázky na povinnou maturitu z matematiky, kterou odmítá 63 % dotázaných.

Rotovaná faktorová analýza ukazuje, že v baterii zkoumající české školství existují tři vzájemně nezávislé dimenze, které vyčerpají 55 % společné variance. První dimenze zahrnuje položky spojené s maturitou plus jednotné přijímací testy na střední školy, druhá zahrnuje položky týkající se předškolní výchovy (mateřské školy), třetí pak domácí vzdělávání, inkluzi a zákaz propouštění učitelů po dobu prázdnin.

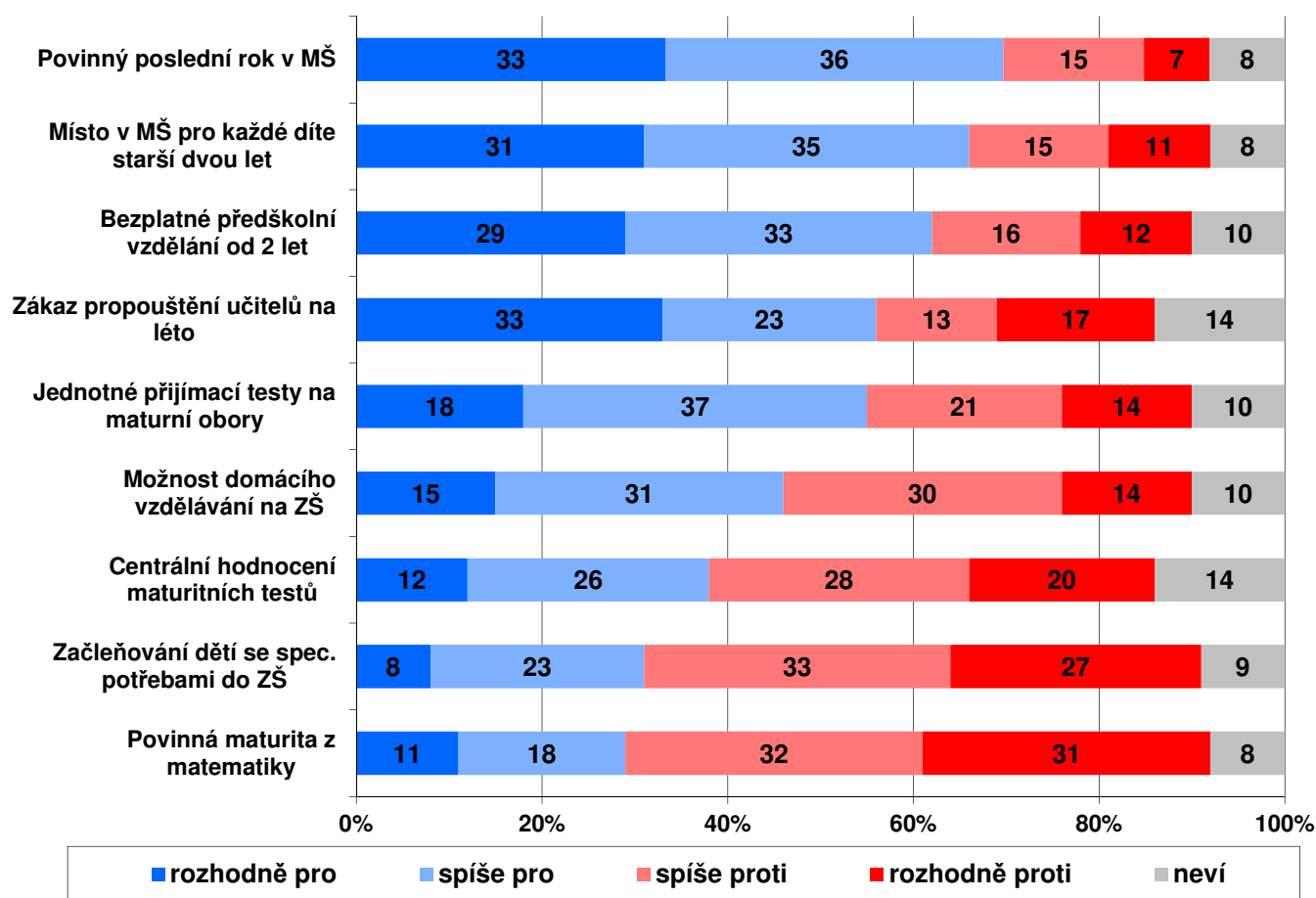
Podrobnější analýza neprokázala významnější podmíněnost názorů sociodemografikami (věk, vzdělání, životní úroveň, politická orientaci) s výjimkou názoru na povinnou maturitu z matematiky (viz dále) a na položky zahrnuté ve třetím faktoru, kde byla zjištěna určitá podmíněnost odpovědí politickou orientací. Ti, kteří se zařadili k politickému

¹ Otázka: „Co si myslíte o následujících opatřeních? Jste pro, nebo proti, aby byla uplatňována či zaváděna? Bezplatné předškolní vzdělání od dvou let, místo v mateřské školce pro každé dítě starší dvou let, možnost individuálního (domácího) vzdělávání na ZŠ, povinná maturita z matematiky, centrální hodnocení maturitních testů, jednotné přijímací řízení na maturitní obory, zákaz možnosti propouštění učitele na tzv. letní prázdniny, začleňování dětí se speciálními potřebami do běžných základních škol, povinný poslední rok předškolní docházky“

středu, více souhlasili s exkluzí, s výukou dětí doma, naopak méně se zákazem propouštění učitelů na léto (ve srovnání jak s levicově, tak pravicově orientovanými respondenty).

Povinnou maturitu z matematiky pochopitelně odmítají ti, kterých se nejvíce týká – respondenti z věkové kohorty 15-19 let jsou proti z 86% (z toho rozhodně proti 56 %), ale i věková kohorta (jejich) rodičů – 70 % proti (rozhodně proti 30 %). Rozdíl je i názorů mužů a žen – rozhodně proti je 27 % mužů a 39 % žen, což do jisté míry potvrzuje zažitý genderový stereotyp o matematických schopnostech. Podobnou diferenci v názorech vykazují i respondenti podle dosaženého vzdělání. Mezi vysokoškolsky vzdělanými je 20 % rozhodně proti, mezi středoškolsky vzdělanými je 32 % dotázaných rozhodně proti.

Graf 1: Postoje obyvatel České republiky k opatřením novely školského zákona² (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 4. – 11. 9. 2017, 970 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

V meziročním srovnání se ukázalo, že rozložení názorů pro a proti se výrazně nezměnilo. Výjimkou je už výše diskutovaná povinná maturita z matematiky, kde se o 10 procentních bodů zvýšil podíl respondentů, kteří jsou proti, na úkor těch, kteří jsou pro (zřejmě s blížícím se termínem těchto maturit a v souvislosti s veřejným diskursem, který se týká obsahu a smyslu maturity z matematiky). Názor na inkluzi nebyl vloni zjišťován.

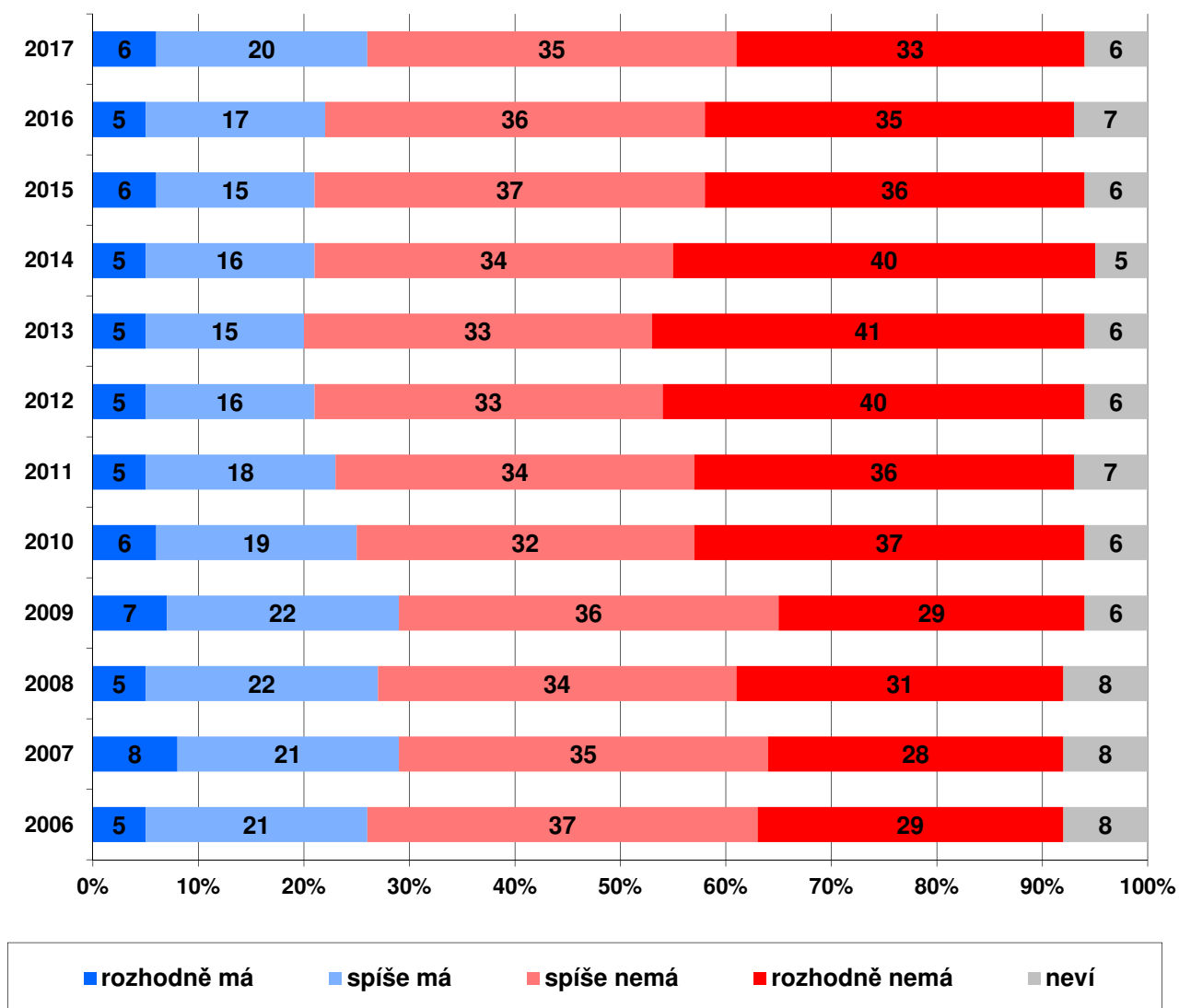
² Otázka: „Co si myslíte o následujících opatřeních? Bezplatné předškolní vzdělání od dvou let, místo v mateřské školce pro každé dítě starší dvou let, možnost individuálního (domácího) vzdělávání na ZŠ, povinná maturita z matematiky, centrální hodnocení maturitních testů, jednotné přijímací řízení na maturitní obory, zákaz možnosti propouštět učitele na tzv. letní prázdniny, začleňování dětí se speciálními potřebami do běžných základních škol, povinný poslední rok předškolní docházky. Jste pro, nebo proti, aby byla uplatňována či zaváděna?“

Již více než deset let je zjišťován názor na zavedení školného na veřejných vysokých školách³. Pouze 6 % dotázaných si myslí, že školné se zavést „rozhodně má“. 20 % respondentů volilo odpověď „spíše má“. Pro variantu „spíše nemá“ se rozhodlo 35 % oslovených. Kategorii „rozhodně nemá“ vybralo 33 % občanů. 6 % populace neví.

Odpovědi nejsou významně podmíněny ani věkem, ani socioprofesioním postavením, ani finanční situací domácnosti. Jedinou výraznější odchylku tvoří studenti, kteří ve srovnání se zbytkem populace častěji volí odpověď, že školné se platit „rozhodně nemá“ (polovina z nich).

Mezi lety 2006 a 2009 se podíl lidí podporujících zavedení školného pohyboval mezi 26 % a 29 %. Od roku 2010 do roku 2016 se toto číslo postupně ustálilo na průměrné hodnotě 22 % a vykazovalo jen nízkou varianci. V posledním šetření došlo ke statisticky významnému nárůstu o 4 procentní body na úroveň roku 2010. Podíl respondentů, kteří nevědí nebo nemají názor, je prakticky neměnný.

Graf 2: Postoje obyvatel České republiky k zavedení školného na veřejných vysokých školách (%)

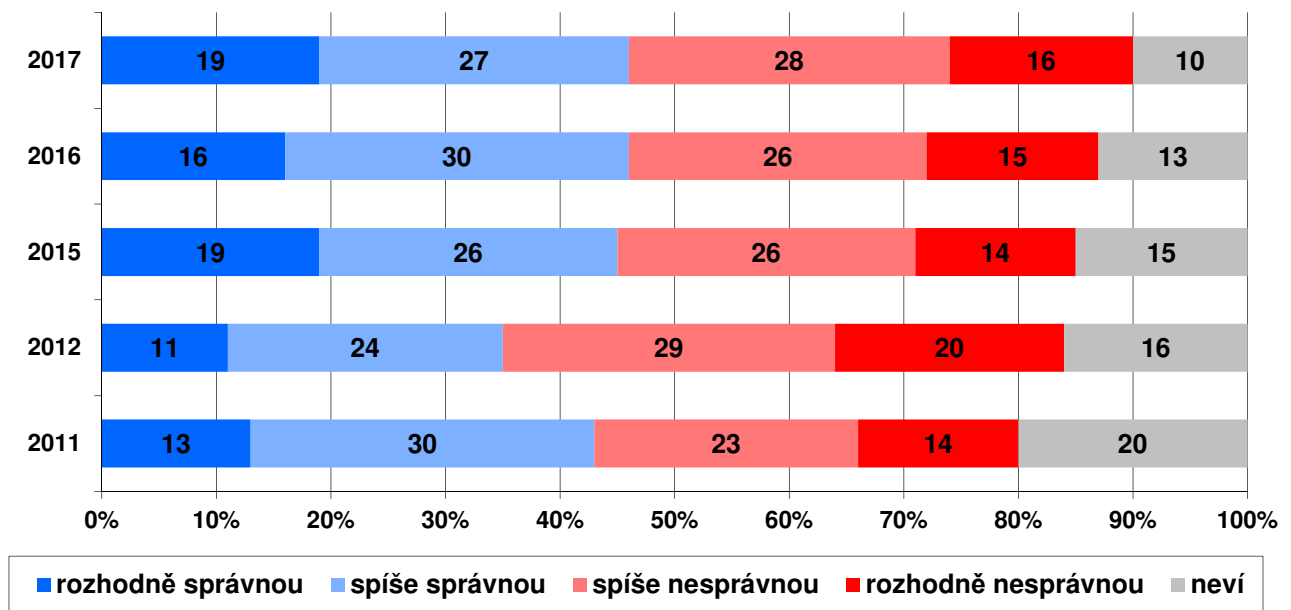

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.

³ Otázka: „Má, nebo nemá se podle Vašeho názoru platit na veřejných vysokých školách školné?“

V neposlední řadě jsme zjišťovali názor veřejnosti na státní maturitu⁴. Zhruba stejný podíl respondentů je jak pro státní maturitu (46 %), tak proti (44 %). V minulých výzkumech byla tato otázka formulována jinak (viz poznámka, zjišťovalo se, zda jde o (ne)správnou myšlenku). Byli jsme si vědomi toho, že odlišná formulace mohla mít určitý vliv na názorovou hladinu, i z toho důvodu jsme tuto otázku zařadili v baterii na první místo (abychom eliminovali vliv ostatních položek). Srovnání s výsledky z let 2016 a 2015 nás vede k závěru, že i v jiné formulaci jsme se ptali na tu samou věc a že se názorové spektrum více méně ustálilo.

Graf 3: Postoje obyvatel České republiky ke státním maturitám

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.

Podobně jako u názoru na povinnou maturitu z matematiky jsme v případě společných maturit zjistili podstatnější názorové rozdíly v souvislosti s věkem: proti je 63 % respondentů z nejmladší věkové kohorty, tento podíl pak s věkem klesá tak, že v nejstarší kohortě 65+ je proti jen 38 %. Souvislosti s dosaženým vzděláním dotázaných sice existuje, ale není zdaleka tak výrazná jako u maturity z matematiky (o 5 % více odpovědí „rozhodně pro“ mezi vysokoškoláky).

⁴ Otázka: V letošním výzkumu byla otázka součástí baterie (viz graf 1) „jste pro nebo proti, aby byla zavedena společná maturita pro všechny střední školy“ (rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne). V dřívějších výzkumech otázka zněla: „Myslíte si, že zavedení státní maturity společně pro všechny střední školy je obecně správnou, nebo nesprávnou myšlenkou?“

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v17-09</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>4. - 14. 9. 2017</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>970</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>260</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>OR.275; OR.180</i>
<i>Kód zprávy:</i>	<i>or171026</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>26. října 2017</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Milan Tuček</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.